

Een bijeneter boven de Eem

Marc van Houten

Donderdagavond 9 juni 2016 was ik langs de Eem te vinden. Onder de rook van het buurtschap Eembrugge observeerde ik twee paar territoriale kleine plevieren. Deze pionierssoort is afgekomen op kale en schaars begroeide zand- en slikterreintjes, die ontstaan zijn bij afgravingen van grond ten behoeve van de dijkverbeteringen langs de rivier.

Exotische verschijning

Het was die avond drukkend warm en er stond een zwakke wind uit het noordwesten. Omstreeks acht uur kwam er vanuit het zuiden een vogel aangevlogen. Door de opvallende vlucht, met enkele snelle vleugelslagen afgewisseld met een glijvlucht van stijve, horizontaal gehouden vleugels werd mijn aandacht meteen getrokken. Een sierlijke enigszins zwaluwwachtig vlucht. Eén enkele blik door mijn 10x40 Zeiss verrekijker was voldoende om de vogel als bijeneter te determineren.

Omdat ik de vogel van verre zag komen aanvliegen kon ik hem relatief lang bekijken.

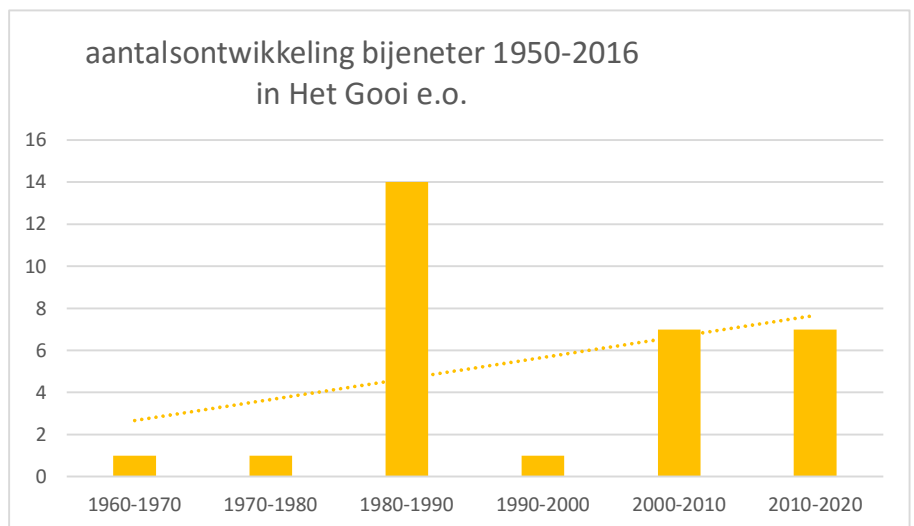
Een hoekige vogel, was mijn eerste indruk. Met een lange driehoekige staart en verlengde, puntige middelste staartpennen. De lange vleugels waren puntig en hoekvormig. De snavel, was redelijk lang, zwart, iets naar beneden gebogen en spits.

De exotische kleuren waren direct herkenbaar. Het geheel zag eruit als een mix van helgeel, blauwgroen, kastanjebruin en koperkleurig. Een strenge, zwarte oogstreep en zwarte vleugel achterrand complementeerde dit alles. Onmiskenbaar een bijeneter, met geen enkele andere soort te verwarren. De bijeneter vloog op zo'n 25 meter hoogte schuin naast me langs, stak de Eem over voorbij het Ocrieteiland en verdween

Steeds gewoner in ons land, houdt wel van zonnig klimaat

Andrea Rietbergen

Figuur 1 Waarnemingen van bijeneters in de periode 1964 - 2016

de westelijke Eempolder in, richting noordwest. Ik staarde over het water. Niets maakte van deze traag stromende regenrivier een mediterrane rivier dan de verschijning van een bijeneter.

Eerdere waarnemingen van bijeneters

Eenmaal thuis heb ik er een aantal boeken bijgenomen om achtergronden en het voorkomen van de soort na te kijken. Pas vanaf 1964 is de bijeneter

tussen Vecht en Eem gezien en er zijn achttien waarnemingen bekend met in totaal ten minste 32 exemplaren. Voor zover na te gaan zijn er drie waarnemingen geweest waarbij de vogel 'ter plaatse' is waargenomen. Alle overige waren vliegende vogels. Uit de tabel blijkt dat de soort pas na de eeuwwisseling frequenter is waargenomen.

In het hierna volgende overzicht (figuur 1) zijn de door mij gevonden waarne-

Waarnemingen in Het Gooi van de bijeneter

5-6-1964	Eemmond	22-5-2005	Hilversum, Aardjesberg
15-6-1975	Muiderberg	2-9-2005	Weesp, Keverdijkse polder
17-5-1989	Huizen (14 ex !)	24-7-2010	Naarden
27-5-1999	Eempolders, Maatpolder	23-4-2011	Kortenhoeft (2 ex)
7-10-2000	Blaricum, Warandebbergen	15-5-2011	Kortenhoeft
19-8-2001	Hilversum, Kerkelanden	20-8-2011	s -Graveland, Boekesteyn
21-5-2003	Bussum, Het Spiegel	8-7-2013	Bussumerheide
8-5-2004	Horstermeerpolder	25-6-2015	Groeve Oostermeent
21-5-2004	Bussum	9-6-2016	Eembrugge

Het betrof steeds één exemplaar, tenzij anders vermeld

Figuur 2 Waarnemingen per decade 1960 - 2016

mingen van bijeneters vermeld. De grafiek (figuur 2) geeft het aantal waarnemingen weer per decennium.

Landelijk ligt het omkeerpunt halverwege de vorige eeuw. Het is opmerkelijk dat deze eenvoudig te herkennen en ook qua gedrag opvallende soort zich in de eerste helft van de 20e eeuw zo weinig liet zien.

Areaaluitbreiding door klimaatverandering?

De toename aan het eind van die eeuw zal daarom niet louter een gevolg zijn van toegenomen waarnemersactiviteiten en centrale inzameling van waarnemingen. Natuurlijk vormen die wel een belangrijke factor.

Vijftig jaar geleden vermoedde men, dat het toenemende aantal waarnemingen in ons land meer te maken had met 'een areaal-uitbreiding als gevolg van een sterke aantalstoename dan aan een direct verband tussen de bijeneter waarnemingen en gunstige meteorologische omstandigheden' (Alleijn *et al.* 1966).

Ruim veertig jaar later verscheen *De Climatic atlas of European breeding birds* (Huntley *et al.* 2007).

Dit monumentale werk richt zich op het in beeld brengen van mogelijke veranderingen in de broedarealen van bijna 500 soorten Europese broedvogels als gevolg van de verwachte ruimtelijke verschuiving van klimaatparameters. Weersomstandigheden, die een grote invloed hebben op de aanwezigheid van grote insecten, spelen een grote rol voor de volwassen vogels en nog meer voor hun jongen. In vergelijking met gebie-

den met een grote populatie bijeneters zijn de weersomstandigheden in Nederland met zijn zeeklimaat wisselvalliger.

Dankzij klimaatverandering zie je dat er toch steeds vaker bijeneters in Nederland voorkomen en dat een verschuiving van hun broedgebieden in noordelijke richting zeer duidelijk waarneembaar is.

De atlas voorspelt tot het eind van de 21e eeuw een verschuiving richting noordwest van het broedareaal van de bijeneter. Een uitbreiding naar Zuid Engeland, zuidelijk Fennoscandiavië en Rusland. De dichtstbij gelegen broedgebieden liggen net over de grens in Vlaanderen, waar de soort jaarlijks vanaf 2002 jongen groot brengt. Ook in Duitsland is sprake van een toenemende tendens. In Nederland komt de bijeneter nu vrijwel jaarlijks met enkele paren tot broeden.

Bij het zien van een niet alledaagse vogelsoort moet ik altijd denken aan de

laatste zin van een artikel van Jelle Harder, toen hij in 1984 een echt zeldzame soort had waargenomen. Vrij geciteerd: voor mij betekent het een kleurrijke krent 'in de altijd aanwezige pap!' En zo is het.

Geraadpleegde bronnen:

Alleijn, F., S. Braaksma, J.D.G. Peerboom Voller & A.A. van Schendel. 1966. De Bijeneter (*Merops apiaster*) in Nederland en in Europa. De Levende Natuur 69 (5): 97-106.

Van den Berg, Arnoud B. & Cecilia A.W. Bosman. 1999. Zeldzame vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 1. Utrecht.

Harder, J. 1984. Een grote pijlstormvogel (*Puffinus gravis*) boven het Laarder Wasmeer. De Korhaan 18 (3): 63-65.

Huntley B., R. E. Green, Y.C. Collingham & S.G. Willis. 2008. Climatic Atlas of European Breeding Birds. Barcelona.

Jonkers, D.A., R.A. Koe & J. Taapken. 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Hilversum.

Scharringa, C.J.G., W. Ruitenbeek & P.J. Zomerdijs. 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009. SVN, Landschap Noord-Holland.

Internet: Waarnemingen.nl (Soorten: Bijeneter)

Zuid-Europese vogelsoorten komen dichterbij

Bert Roelofs